

Vodičkou. Brzy se spřátelí. Felix je sice o deset let starší, ale pořád vypadá mladistvě, prý jako *college student*. Tak aspoň ho má už jako člena Kroužku — ještě po letech v paměti Milada Součková.¹¹⁰⁾ Buď jak buď, je to právě záček, teď už posluchač estetického semináře, kdo prý pro svého bývalého profesora objeví Kroužek a kdo ho přivede k Mukařovskému.

To už je Veltruský zkušený divadelník. Ony efemérní divadelní aktivity, o nichž se zmiňuje v článku pro *Drama Review*, se týkají jeho spolupráce s *Divadelním kolektivem mladých* na malé scéně v budově Svazu soukromých zaměstnanců (tzv. Kleinova organizace) v tehdejší Praze II, Na Zbořenci. Mezi ochotníky tu byli Brůšák, Orten, Ornest, Červinka (tehdy ještě Schwarzwald), Tigris... a Veltruský tu inscenoval (či spoluinscenoval) *Prý Třetíhoj*.¹¹¹⁾

Pozoruhodnější než debut praktikův je debut teoretika (je paradoxem divadelních aktivit, že i ty méně efemérní než tato mají jepičí život, zatímco papír přezívá). Ještě než k tomuto debutu došlo, postaral se pan říšský protektor jednoho krvavého 17. listopadu (psal se rok 1939, nikoli 1989!), aby se Jiří Veltruský, takto posluchač třetího semestru řádného studia Filosofické fakulty Karlovy univerzity, vrátil z Apollinairových oblaků na kostrbatou pražskou dlažbu a místo studenta na ní náhle stanul či po ní chodil nejdřív technický redaktor nakladatelství Sfinx B. Janda (Mathesius zde právě vydává své *Co daly naše země Evropě a lidstvu*), později dělník. Vzdor tomu všemu (to *vzdor* čtete prosím jako slovo plnovýznamné!) jsou to nejpłodnější *Lehrjahre* Veltruského života. A stane-li se *Kroužek* jeho náhradní *Almou Mater*, stane se *Slovo a slovesnost* dějištěm jeho učeného debutu. Je jím stát „Člověk a předmět na divadle“, která se přiřadila k oněm „sporadickým studiím o divadle“, jimiž *Slovo a slovesnost* (začalo vycházet až těsně po Zichově smrti) reagovalo na Zichovo tak „přísně logicky konsekventní“ (vše Veltruského přívrastky) „monumentální dílo“.

Buď jak buď, Veltruského příspěvky pro *Slovo a slovesnost* záhy patří k tomu nejlepšímu, co se tu vůbec tisklo: výše zmíněná prvo-

110) Součková, Milada, „The Prague Linguistic Circle — A Collage“ v Matějkově (ed.) *Sound, Sign and Meaning*, s. 1–5.

111) Zde spolehlám věčně na zptiesnění, jež mým zlomkovitým informacím dali Dr. Adolf Seherl, CSc a Prof. Dr. Bořivoj Šrba, CSc. Nepochybně by se ještě mohli na mnohé rozpomenout a leccos opravit či doplnit pamětníci...

112) Pochopitelně opět v „České vědě“.

113) Český opět v *Prispěvách*.

tina a právě tak i studie „Dramatický text jako součást divadla“ jsou dnes v anglickém či francouzském překladu už nejméně pětadvacet let bezmála kanonickou součástí mezinárodního vědeckého koloběhu, jak by řekl Vilém Mathesius.¹¹²⁾ Spolupráce se *Sloven a slovesností* trvala pouhé tři roky, ustala s přerывem ve vydávání časopisu rok před koncem války a nikdy se už neobnovila. To, co tu však za ony tři roky vyšlo, přesněji řečeno, co Veltruský za ony tři roky pro *Slovo a slovesnost* napsal — dvě či tři studie („Kramářské písně a dramata“ — je to spíš studie než recenze), dvě či tři další recenze (Mundlingerovy knihy o divadelní masce, paměti Růženy Naskové, Frejtkovy edice *Deník Jarmily Horákové* a antologií společenského zpěvu doby obrozené), kritické poznámky k Bogatyrevově *Lidovému divadlu českému a slovenskému* (i ty ovšem mohly vyjít teprve po letech, v *Poetis Today*, pochopitelně anglicky)¹¹³⁾ a zejména pak kritika *České estetiky* Mirko Nováka, jakož i polemika s ním, to je *celý Veltruský*. Doslova i přeneseně. Přeneseně, ve smyslu *semantického gesta* neboli *leťho spáru* (*ex ungue leonem!*), náramně zřejmého a charakteristického v celém Veltruského díle,¹¹⁴⁾ i (téměř) doslova: až na dvě další studie je to úplně všechno, co zatím Veltruský napsal. Druhá z těch dvou, „Drama jako básnické dílo“, tištěná sice mimo *Slovo a slovesnost*, ne však mimo jeho (red)akční radius, poslouží zakrátko Veltruskému jako (poválečná) disertace. Naproti tomu první z těchto dvou „extramatemoniálních“ studií, „Básníkův poměr k světu a skutečnosti“, tištěná v raně protektorátním sborníku *Věrný Mácha*, přesto, či právě proto, že téměř „neplnoletá“, je přímo klíčová jakožto Veltruského bezmála programová a osobní proklamace vlastního *poměru k světu a skutečnosti*. Přitom Veltruský nepíše esej ani nepracuje metodou vctění. V přísně objektivně pojaté studii konstatuje a dokládá Máchův kosmický nihilismus, básníkem pocítovanou nesmyslnost a bezcílnost vesmírného kolotání, lhostejnost přírodních dějů i krás k osudu člověka a ještě krutěji pocítovanou neschopnost dorozumění mezi lidmi, tedy tam, kde by řád vzájemného styku měl být snad aspoň zčásti

114) Ten tví spár, kritický spár, na sobě pocítí právě Mirko Novák, jehož *Českou estetikou* Veltruský — přímo posledním slovem odpovědi na Novákovu odpověď — odmítne uznat za práci vědeckou. Viz *Slovo a slovesnost* VII (1941), s. 217–219, a VIII (1942), s. 110–112. Kupodivu na Mirko Nováka měl spádeno — dokonce pro velmi podobné výhrady — už Otakar Zich. Zmiňuji se o tom, aniž Nováka jmenuji, v doslovu k druhému vydání *Estetiky*, s. 379.